

ANTIREVIZIONIZMUS és NAPISAJTÓ ROMÁNIÁBAN

*Antirevizíós cikkek, az Universul és StellánPopescu, a Daday per, Eftimiu;
„El a mancsokkal a nemzeti zászlóról“ Universul és Adevérul karca s ami
mögötte van.*

A ROMÁNIAI NAPISAJTÓ nagy kitartással és buzgalommal foglalkozik a trianoni szerződés revíziójának kérdésével.

Egy antirevizíós cikk, legyen az magyarellenes piszkolódás vagy tárgyilagosság színezetűbe öltöztetett tanulmány, mindig népszerűvé tesz egy lapot: az olvasóközönség — már amennyit a 63 százalékból írni-olvasni nem tudó közönség olvas — szereti a magyarellenes támadásokat, ami mindenesetre hozzájárul a lap anyagi megalapozásához is. Antirevizíós buzgalomban elül járnak a bukaresti nacionalista újságok; tisztességesebb hangúak az erdélyiek és érthetően hangtalanok a bukovinaiak és besszarábiaiak. Néha egy-egy cikknek imponáns címe van, hogy az olvasó komoly, tudós tanulmányt vár, máskor már a cím elárulja az alantas nívót — valószínűleg az utóbbinak van több hatása.

1935 őszén a kolozsvári „Patria“ egyik számában „A magyar revízió a történeti materializmus világában“ című cikk jelent meg. Ez csak komoly dolog, vélheti az olvasó.

Ha igaz, — mondja Ion Costea, a cikk írója — hogy minden szel-
lemtörténeti jelenség összetett gazdaság-társadalmi érdekek eredménye,
akkor a sovinszta magyar revizionizmus háta megett is azok kell, hogy
rejtőzzenek. S nem lehet véletlen, hogy a magyar revizionista moz-
galmak eredete összeesik a gazdaság-pénzügyi krízis kezdetével s a
krízis intenzitásának megfelelően növekedett elképzelhetetlen arányokban.

A magyar — magyarázza gondolatát Costea — mint steppe-nép seholy
másutt nem alapíthatott volna magának hazát Európában, mint a pannon
pusztán. Ott is elpusztult volna, ha két körülmény nem biztosítja fenn-
maradásukat: a római kereszténységhez való csatlakozásuk és a hegy-
vidéki autochton lakosság leigázása, ami nem volt nehéz, tekintve, hogy
azok még olyan fejlődési fokon álltak, hogy a betörőknek nem tudtak
ellenállni. A magyar vadászó és halászó nép volt és rablásból élt s fel-
fogásuk szerint parazita életük folytathatása számára a legyőzött népek
kellett, hogy az emberi munkát nyújtsák jobbágyként, dézsma, stb. for-
májában.

De a civilizáció haladásával gyarapodnak az állami és társadalmi
igények, melyeket a puszták a maga egyedüli búzával nem tud kielé-
gíteni; fa, só, kő kell, amit mind nem a puszták, hanem a hegyvidék
képes nyújtani, amely vidékek népe autonómiával rendelkezett s amit
most a magyar puszták érdekében meg kellett semmisítenie és a magyar
pusztához csatolni. „Unió vagy halál“, idézi Costea Erdély uniójának
jelmondatát s Erdély helyzetéhez hasonló volt Horvátországé. Egy
gazdaság-politikai imperatívum állt a „magyar nemzeti állam“ gondolata
megett. S hogy a perifériáknak a pusztai államhoz való szorosabb hozzá-
kapcsolása, a tizenkilencedik század erőszakos magyarizáló politikája,
a nemzeti állam megvalósítására való törekvés nem egy metafizikai
koncepció volt, tanúsítja, hogy mindez összeesett a magyar kapitalizmus

kifejlődésével, ami, mint mindenütt, Magyarországon is imperialisztikus irányzatú volt. Mindehhez hozzájárult egy hipertrófiában szenvedő főváros keletkezése, ami egy húszmilliós népre volt szabva és a nemzeti állam főerősségévé lett.

Kérdezzük most: kinek a bűne az a történeti fatalitás, ami érte Magyarországot azzal, hogy olyan területre szorult, melyen legelemibb politikai és gazdasági igényeit sem bírja kielégíteni? Kinek a bűne, hogy ott van egy főváros, olyan gazdaság-társadalmi szervezettel és reá-épített intézményekkel, hogy egy nagyobb és gazdagabb országra volna szüksége alapokul, mint amilyent a mai magyar nép bír alkotni? 'Egy nép kedvéért, mely megszokta, hogy mások munkájából és gazdaságából tartsa fenn magát, nem lehet más népeket feláldozni. Ha nem tud Magyarország élni, pukkadjon meg: ez a sors követelménye.

Persze, a gazdaság-társadalmi szükségletek kielégítése nagy meg-
rázkódtatásokkal jár. Az egyén, ha nincs mit egyék: lop, esetleg gyilkol s ezt csinálják a nemzetek is: háborút.

Ebben az esetben két lehetőség van:

Vagy igen gyöngék a felhasználható erők s akkor — Magyarországról szólva — teljesen elveszti gazdasági s azzal járó politikai függetlenségét. Vagy érdekeltté tud tenni ügyében más népeket, melyeknek segítségével próbálja meg visszaszerezni azt, amit elvesztett. Előbb azonban meg kell, hogy győzzék a világot a magyarok arról a jogtalanságról, ami őket állítólag Trianon által érte, holott valójában egy mestersegesen kitermelt imperializmusról van szó, amit tragikus helyzetük okoz s amit súlyosít parazita ambíciójuk, hogy egy államot és fővárost tartsanak fenn, aminek fenntartására nincs meg saját erejük.

Akár így, akár úgy — Magyarország állandó veszedelmet jelent az európai békére. Az első esetben: ahhoz sok idő kell, míg Magyarország elveszti teljes gazdasági és politikai függetlenségét; a másodikban: integritásának helyreállítása új és új összeütközések okozója lenne.

Van mégis egy harmadik megoldás is: a magyarok egész gazdaság-politikai és kulturális berendezkedésüket reá szabják jelenlegi államukra; kibékülnek szomszédaikkal s megegyezve velük, méltóságos és független állami életet élnek.

Hogy ez megtörténhessék, szükséges, hogy a nép lerázza a jelenlegi reakciós osztályuralmat, amely még ma is az ázsiai ösök módjára mások munkájából és izzadságából akar élni.

Nem akarok ilyen részletes ismertetést adni más cikkekről; de egyből idézek még pár sort, melynek szintén impozáns a címe, de alantas és piszkolódo a tartalma: „A magyar revizionizmus a nemzetközi erkölcsökhöz való viszonyában“ s valami Ion Colfescu írta a „Napunea Romănesc“ ez évi február 20-i számában.

Colfescu szerint a nemzetközi erkölcs alapja a népek életében az, hogy melyik nép van teremtő szellemmel s melyik nincs azzal felruházva?

Természetesen a román fel van, a magyar nincs. „Ce au făcut Ungurii in trecut?“ — kérdi — mit csináltak a magyarok a múltban? s azt feleli, hogy semmit. Mert van a magyar földnek története, de azt non a magyarok csinálták. Legnagyobb embereik, vezetőik s azok a cselekedetek, melyekkel a magyarok dicsekszenek, nem a magyaroktól való, hanem azoknak az elemeknek munkája, kiket a magyarok a „föld söpredékének“ neveznek. Ez a „söpredék“ volt a magyarság teremtő géniusza s tette lehetővé a magyarság létezését és mai napig való fennmaradását Közép-Európában. Mert — mondja Colfescu — az oláh, a tót, a szerb csak addig söpredék a magyar szemében, míg ragaszkodik saját fajtájához és nyelvéhez, de amint azt elhagyja, a műveltség és kultúra fényes képviselőjévé válik. Amit bizonyítanak a Hunyadiak.

És tovább ilyen hangnemben.

A revízióellenes álláspont saját, román szempontból való komolyabb kifejtését másfelé kell hogy keressük. Még 1934 nyarán jelent meg Rosenthal ügyvédnek, a külügyminisztérium korábbi jogi tanácsadójának egy cikke az „Adevérulban“ ezzel a címmel: „Lehetséges-e a trianoni szerződés revíziója?“ Felelete természetesen az, hogy nem lehetséges és a lehetetlenség okait pontokba összegezi:

- a) az 1919 augusztusi szerződés, melyet Románia az antant-hatalmakkal kötött, elismeri Románia jogát a románlakta magyar vidékekre;
- b) ugyanúgy elismerik Románia e jogát a wilsoni pontok;
- c) a háború befejezése után az osztrák-magyar monarchia összes nemzetiségei kimondták önrendelkezési jogukkal élve saját nemzeti államukhoz való csatlakozásukat;
- d) a békekonferencia, anélkül hogy az érdekelt népkisebbségeket meghallgatta volt, elismerte az önrendelkezési jogot és az illető nemzetiségek joga felett való döntés megvizsgálását egy bizottság hatáskörébe utalta;
- e) a magyar béke delegáció számos beadványt intézett a békekonferenciához, amelyekben tiltakozott a nemzetiségek követelése ellen és némely esetben népszavazás elrendelését kérte;
- f) a békekonferencia gondos vizsgálat alá vette a magyar beadványokat és visszautasította minden ellenvetésüket a határokat illetőleg és népszavazások elrendelése tekintetében, kijelentve, hogy az idegen uralom alá kerülendő magyar kisebbségek védelméről külön gondoskodás fog történni;
- g) Magyarország kijelentette, hogy a nyújtott garanciákkal és a Millerand-féle kísérőlevél tartalmával meg van elégedve. Ratifikálta a szerződést és megtörtént a határok kiigazítása;
- h) Magyarország csatlakozott a népszövetséghez s ezzel elismerte a kötött szerződések érvényét és változatlanságát.

Ezekkel a pontokkal teljesen felesleges vitatkozni, mindenki tudja, hogy mennyi az igazság bennük. Csak csodálkozik az ember azon a nyílt szemérmertlenségen, mellyel Rosenthal a többek között azt állítja, hogy a békekonferencia gondos vizsgálat alá vette a magyar delegáció beadványait és a magyar nemzet a szerződés ratifikációjával vállalta az ország szétdarabolását.

Az ANTIREVÍZIÓS PROPAGANDA terén külön helyet foglal el a nacionalista, kisebbségellenes, antiszemita „Universul“. Szerkesztője Stelian Popescu alapította volt, mint említettem, a román antireviziós ligát és elnöke annak kezdettől fogva. A lap természetesen bőven hoz tudósításokat a liga működéséről és hoz antireviziós cikkeket nap nap után. Gyűlöltre szító, magyarellenes és lekicsinylő írások ezek, melyek felhasználnak mindent, amivel Magyarországot és a magyarokat bemocskolhatják.

Ismerteti a lap például a magyarországi kisebbségek helyzetét s írja: azt a terrort, melyet a magyarországi kisebbségeknek kell elszenvedniök, jól ismerik a románok. Az európai közvélemény és az a sok idegen, aki Budapestre megy és hallgatja a magyarok hipokrita lamentálását, a jelenlegi kisebbségek helyzetéből vonhatna következtést, hogy mit szenvedtek a románok évszázadokon keresztül s milyen veszedelmet jelentene szabadságra és békére nézve egyaránt a magyar revizionizmus megvalósulása. Ezzel a helyzettel csak szembe kell állí-

tani — írja egy másik cikk — azt a helyzetet, melyben a romániai minoritások, illetve minoritás van, mert a cikk csak a németekről s nem szól a magyarokról is. „A német kisebbség“ — írja — „olyan elbánásban részesül nálunk, milyent álmodni sem mert volna magyar uralom alatt: iskoláik vannak és megvan minden polgári és politikai joguk. S ne higgye senki, hogy a németek elfelejtették, hogy milyen sorsuk volt a magyar időkben; vannak dolgok, miket sohasem lehet elfelejteni.“ Mindezt leírja nyugodtan a lap, mintha senki se tudná, hogy az erdélyi századok lassanként rájöttek, hogy ők is egy elnyomott kisebbség sorsára jutottak s Romániában lojalitás, államhűség nem jelent semmit a többségi nép szemében. Bizonyosan olvasta az „Universul“ is Hans Hedrich bánáti kamarai képviselő cikkét a múlt tavasszal, melyből csak egy pár sort idézek:

„Egyre tisztábban és félreérthetlenebbül tűnik elé a németiségnek, mint országunk minden népkisebbségi csoportjának politikai helyzete. Egyre kevésbé jogosult a kellemes önáltatás és kényelmes opportunizmus. Mint az ország valamennyi más kisebbsége, mi is az élethez való jogaink ellen indított egyetemes és tervszerű támadással állunk szemben... Legfőbb ideje, hogy komolyan vegyük fontolóra, vajjon nem kell-e az eddigelé elszigetelődésben és tétlen várakozásban kimerült magatartásunkat teljesen új alapokra helyezni? Eddigi politikai beállításunk azon a feltevésen alapult, hogy a kisebbségeket a hatalom birtokosai államférfiúi módon kezelik; de ez a felfogás minden jogosultságát elveszíti abban a pillanatban, mikor végleges csődje nyilvánvalóvá válik, amint ez most következett.”¹

A lap, az „Universul“, egyik múlt őszi számában a hírhedt Gociman azt írja, hogy súlyosan téved mindenki, „aki azt hiszi, hogy Magyarországon jobban mennek a dolgok, mint Romániában, hogy Magyarországon ‚civilizált. és nem ‚balkáni. állapotok vannak“. S egy későbbi cikkében, kapcsolatban a Magyarországon ez év áprilisban lefolyt turáni keresztelővel, meg is mondja véleményét a magyarokról: „A magyar nép“ — írja cikke befejezéséül — „mai napig nem bírt az európai kultúrához simulni. Beleöltözött nyugati ruhába és felvette a kereszténységet, de ruha és vallás ma is csak kölcsönvett nála s kész visszatérni a hét vezér pogányságának korszakához, mikor, mint Attila hunjai, ők is isten ostorai voltak. Ez a turáni hajlamuk mutatja, hogy a magyar nem tudja megtalálni helyét az európai civilizációban s veszedelmes anakronizmust képez Európában.“

Az interparlamentáris unió alkalmat adott az „Universul“-nak, hogy megleckéztesse a román delegáció vezetőjét, Mircea Djuvarát, a kamara alelnökét azért, mert egy udvarias frázissal fordult a magyar nemzethez. A román távirati tudósító, a „Rador“ szerint, Djuvara üdvözölte „a magyar nemzetet, mely a románnal együtt hoz áldozatot az igazság és testvériesség oltárán.“ Mélységesen felháborodott ezen a beszéden az „Universul“, ami „túlhaladja az udvariasság megengedhető formáit és a valósággal is éles ellentétben áll.“

„Ha Magyarország őszintén és véglegesen lemondana a revíziós propagandáról és kihívó és támadó politikájáról, még akkor sem lehetne szó az igazság és testvériesség oltárán hozott áldozatokról, mert az akkor

¹„Neue Wege in unserer Politik“ című cikk a „Grosskokler Bote“ című segesvári lap 1935 március 2-ik számában.

is csak egy jogi és ténybeli helyzet elismerése volna. Magyarországtól senki sem követeli, hogy áldozatokat hozzon, hanem hogy az európai béke érdekében ismerje el a nemzetközi szerződéseket és vállalt kötelezettségeit. Miután a trianoni béke a volt Magyarország nemzetiségi kérdésének egyetlen logikus és igazságos megoldását létrehozta, a magyar államférfiak kötelessége, hogy azt elfogadják és tiszteletben tartásuk és ne támadják az alatt az ürügy alatt, hogy az sérti a magyar nép geopolitikai, történelmi és gazdasági érdekeit. ..

Nem a racionális, konzervatív nacionalizmus vak, hanem az a hivatalos politizálás — ez Djuvarának szól —, „mely Genf nemzetközi, pacifista képzelődéséből táplálkozva, veszedelmes lehet országunkra nézve, mert nem vesz tudomást a való életről.“

A való életről, ami az „Universul“ szerint nem egyéb, mint a magyar-román viszony kérdése, s ahogyan azt egy másik cikkében írja:

„Az erdélyi románságra nézve szomorú emlékü magyar uralom alatt csak a ,három nemzet. — melyek együttesen a lakosság kisebbségeit képezték — élvezett egy valamiféle ,contrat social. alapján minden jogot és szabadságot, míg a többségben lévő őslakó román jogtalan és elnyomott volt.. . Nem sül le a bőr a magyar vezetők arcáról, hogy a két nép együttműködéséről beszélnek ma, magyarok és románok együttműködéséről, mikor a magyarok a románságot barbárnak tartják és vadul támadják a román államot, mely a legliberálisabb, legtürelemesebb és civilizáltabb politikát folytatja volt elnyomóival szemben, akik semmit sem akarnak tanulni a múltból.“

Kötetekre menő ilyen piszkolódást idézhetnék, de azt hiszem, elég ennyi s talán próbáljuk megnézni, hogy ki az, akinek égisze alatt mindez a gyűlölködéstől elvakult, de valószínűen jól jövedelmező magyarellenes politika folyik? ki az a Stelian Popescu, az „Universul“ szerkesztője?

MÚLT ÉV JÚNIUSÁBAN hadbírótság elé állították volt Daday Lórántot és azzal vádolták, hogy Székely Mózes írói név alatt kiadott „Zátony“ és „Csütörtök“ című regényei alkalmasak, hogy a magyar revíziós propagandát szolgálják, az utóbbi az egyesült Erdély és regát csődjét domborítja ki és súlyos rágalomokkal ássa alá a román állam tekintélyét. A per folyamán tanúként többek között kihallgatták Vajda Sándort is, aki vallomásában kijelentette, hogy „ha tőlem függne, Daday könyvét lefordíttatnám románra s oda adnám államférfiaink és polgáraink kezébe, hogy olvassák. Én nem ítélném el az író, az én szememben tükör ez a könyv, melyben hibáimat látom. A revízió ma úgyis csak egy világ-katakizma esetén képzelhető el és a magyar kormány csak porszemét akar hinteni a nyomorgó magyar nép szemébe a revízió gondolatával. Daday könyve a mindenét elvesztett magyarság keserű lelkiállapotát tükrözi vissza. Engedékenyek és kíméletesek kell hogy legyünk a magyarsággal szemben, mert ma mi vagyunk az erősek és ők a gyengék ... Minket is a magyar világban mindennap megverték, de éppen ez adott erőt és tett sovínisztákká bennünket.“

De sem Vajda, sem mások hasonló vallomása nem használt: a hadbírótság Dadayt hat hónapi fogházra és 10.000 lei pénzbüntetésre ítélte.

A súlyos ítélet nagy visszatetszést keltett nemcsak a magyar, hanem imitt-amott román körökben is. Egy kiváló regáti román író,

Victor Eftimiu, aki egy időben, 1927-ben a kolozsvári román színház igazgatója s később a román Pen Club elnöke volt, hevesen kikelt ellene. Telegrammot küldött a „Pátriának”: „Az írás szabadságának nevében tiltakozom magyar kartársunk elítélése ellen. Ilyen ítélet után a román írók legtöbbszörének is a sóbányákban volna a helye.” Erre azonnal jött az „Universul” s megtámadta Eftimiut, hogy a Daday ügyben összefogott a „budapesti revizionistákkal”. Eftimiu nyilatkozatot küldött az „Universul”-nak, de az nem közölte, más lapokban azonban megjelent. „Igaz, hogy az írásszabadság védelmében” — írta benne — „tiltakozást jelentettem be a hadbíróóság ítélete ellen. Nem olvastam a könyvet s az író sem ismerem, de mint szabadságot élvező író és a Pen Club elnöke, azt hiszem, hogy a börtönök csalók, gyilkosok, gyújtogatok és más gonosztevők, nem pedig azok számára épültek, akik regényt írnak. Nem lehet ebbe az ügybe a nemzeti eszmét belekeverni. Hazugság az „Universul”-nak az az állítása, hogy engem „budapesti revizionista íróként” ünnepeltek volna azokért a szolgálataimért, melyeket a magyar ügynek tettem s ezért a budapesti magyar Nemzeti Színház előadta volna egy darabomat. Minden vitatkozásnak van határa.”

Mint ki fog derülni, Romániában nincs. Következő támadásában az „Universul” már azzal vádolta Eftimiut, hogy 19x6-ban, mikor kitört a román háború, a francia „Figaro” hasábjain csúfot csinált a román parasztból. Most már, jó román szokás szerint, kezdett a dolog személyes térére terelődni. November 22-iki számában azt kérdi az „Universul”, „ciné este Victor Eftimiu?” ki az az Eftimiu? s kivonatokat közöl a „Figaro”-beli „L’âme roumaine” című cikkből:

„A románság latinsága” — citálja Eftimiu cikkét — „egy pár szó csodálatos logikájából áll, mellyel ki tudja fejezni, hogy ezt vagy azt a munkát mért nem csinálja meg. Boldogan magyarázza, hogy mért nem dolgozik. Szereti a napsütést, mert napsütésben nem lehet dolgozni ... A román paraszt bandita, az egész népies irodalom ezt mutatja, melyben a paraszt nem szerepel másként, mint erdei tolvaj vagy rablóbanda vezér. A néphumor adta a román ember szájába a mondást: „Megyek munkát keresni, adja Isten, hogy ne kapjak!” Ez a magyarázata, hogy a városokban a munkát idegenek végezik; a román hivatalnok vagy ügyvéd.

A görög származású, de török alattvaló Eftimiunak — fűzi ehhez Seišanu, az „Universul” dkkirója, — soha egy percig sem volt román érzése, bár itt, ebben az országban élvezte népünk hagyományos vendégszeretetét és bőkezűségét. A balkán Levanténak ez a produktuma nem bírta felfogni a háborúnak, azoknak a tragikus időknak nagyságát, hanem éppen akkor űzött gúnyt a román parasztból; és cselekedte azt nem itthon, ahol mint minden kalandor, Ő is helyet és módot talált, hogy megszedje magát, hanem Berlinben, Párizsban és Budapesten. A háború alatt még török útlevéllel ment Ausztriába és Németországba és dolgozott ellenünk. Állt ellenségeink szolgálatában; de irt cikkekét Brátianu lapjában, a „Viitorul”-ban, aki nagyon jól ismerte ennek a kalandornak az összeköttetéseit von dem Buscheval, Czeminel és Radeffel.

Mindez eléggé jellemzi Eftimiu szerepét Romániában.”

A kölcsönös piszkálódás folyt, míg ez év elején Eftimiu kiadott egy másfél száz oldalas könyvet, melynek címe megfelelően lehetne: „Ki az a Stelian Popescu?”, de tényleg az: „Jós laba de pe tricolor”, el a mancsokkal a nemzeti zászlóról.

Mielőtt erről szólnék, meg kell hogy említsek egy másik, kezdetben egészen jelentéktelenül indult incidenst.

Bukarestben egymást keresztező két utcában egy kőhajtásnyira egymástól, a Strada Brezoianuban van Stelian Popescu nacionalista, antirevizíós lapjának, az „UniversuT”-nak a székhelye, amit rendszeren csak úgy „Brezoianu”-nak hívnak s az abba az utcába torkoló Strada Sarindarban a liberális zsidó lapesoport, a „Dimineat—Adevérul” szerkesztősége, röviden „Sarindar-sajtó” s ráadásul, az utóbbival éppen szemben, a szintén Popescuék befolyása alatt álló legkíméletlenebb antiszemita lap, a „Porunca Vremii”, az „Idők parancsa” című lap szerkesztősége, melyet a Sarindar-sajtó rendszeren csak „Porcaria Vremii”, „az idők disznósága” néven emleget. A két vállalat között „világnézeti” különbség van, ami egymás kölcsönös mocskolásában nyilvánul meg, de mindennapi időben romániai sajtóviszonyok között nem volt feltűnő. Az idén májusban azonban a két sajtóvállalat világnézeti különbsége olyan arányokat öltött, ami emberhalállal járt és nemcsak az antirevizíós Brezoianu és a „kommunista” Sárindar minden szennyesét hozta napfényre, hanem éles visszhangot vert a román bel- és külpolitikában is.

A két vállalat akút háborúja csak lassan ért meg. A rendszeren sem nagyon titkolt utálat közvetlen kitörését valami afféle okozta, hogy összevesztek a ploesti vasúti állomás újságárúsító kioszkjának bérlete felett, melyre mindkettő pályázott. Már nem emlékszem, hogy melyik kapta meg, de úgy kell lenni, Sarindarék, mert a csatát ők kezdték meg Popescu üzleti ügyeinek piszkálásával s aztán folyt és folyt és az Efümüi-ügyből egyfelől s az Universul—Dimineata—Adevérul háborúságból másfelől a román közéleti állapotok tökéletes képét lehet megrajzolni.

„A ROMÁN SAJTÓ GANGSZTEREINEK ÉLÉN, de sokkal veszedelmesebb, mint bármelyik, mert kezébe markolta a nemzeti trikolort, áll az „Universul” szerkesztője, Stelian Popescu, egy balta-doamnai pópa fia, akinek, bár soha rendes foglalkozása nem volt, ma olyan vagyona van, melynek mértékéről senkinek sincs fogalma. Ez az ember soha annak az újságnak, melyet szerkeszt, egy sorát sem írta. Lévén nagyralátó, nem elégszik meg jogtalanul szerzett millióival, hanem a közélet vezére is akar lenni. Az országot két részre: jó románokra és rossz románokra, revizionistákra és antirevizionistákra osztotta. Aki előfizet az „Universul”-ra, jó román és becsületes; aki nem fizet elé, tolvaj és a nemzet árulója. A nemzeti színekbe takarózva Stelian Popescu évek óta zsarolja az országot a hazafiasság nevében.

Most már eljött az ideje, hogy odakiáltsuk neki: félre a mancsokkal a nemzeti zászlóról!..

Ezt Eftimiu írta könyve bevezetésében.

„Olvasó, te nem ismered Stelian Popescut, nem ismered múltját. Mi mindent elibéd terjesztünk s mikor minden tanúbizonyosság előtted lesz, meg fogod érteni, hogy miért vagyunk kénytelenek kivételesen durva hangot használni vele szemben s miért közérdek, hogy ezt az embert leleplezzük?

Kérdezed: honnan vette ez az ember a jogot, hogy ő válassza ki, hogy mire üsse rá az erkölcs bélyegét, ő adjon jó vagy rossz bizonyít-

ványt a hazafiasságból s mondhatta rólunk, hogy nekünk „nincs jogunk országunk ügyeibe avatkozni”.

Mi megmondjuk: onnan vette, hogy ő: hazafi! Nem olyan hazafi, mint akárki, mint te vagy én; nem olyan, akiben él ennek az érzésnek a szemérmessége, aki érzi ennek az érzelmenek a magaadottságát és természetességét, melyre nem kell éjjel-nappal hivatkozni. Olyan hazafi 6, aki folyton ordítja, hogy ő az, jóllehet semmi érdeme nincs; de tudja, hogy a lármázó és jól kihasznált hazafiság eszközül szolgálhat, hogy könnyű karriert csináljon és jól sikerüljenek üzletei.“

Ezt az „Adevéruł” írta május 17-iki számában, mikor megkezdte Popescu ellen a támadást s egy hét múlva pontokba szedve sorolta fel, hogy mi kifogásai vannak Popescu közéleti tisztessége ellen. A következők:

1. Drajnai vállalatában, mely külföldi és zsidó tőkén alapul, koldusbotra juttatta egy halom román falu népét;

2. mint mámeáscai birtokos perelte és fosztogatta a környék szegény parasztjait;

3. ez az inviduum 1918-ban 100.000 le! közvetítő díjért és az egész vételár 10%-áért el akarta adni az „Universul“-t az akkor Bukarestet megszálló németeknek;

4. ugyanez az inviduum abban az időben egy memorandumot készített és adott át Mackensennek;

5. dolgozott a megszállás alatt a németek által kiadott „Gazeta Bucureștilor” című lap számára és Mackensen előtt csalással vádolta Vintila Brátianut, a későbbi miniszterelnököt;

6. egyfelül kiadja magát Franciaország barátjaként, másfelül összeköttetésben áll a hitlerista „Porcária Vremii“-vel („Porunca Vremii”);

7. az „Universul” állandóan a románságot kisebbítő cikkeket közöl, melyeket a magyar sajtó a román állam ellen használ fel.

„Mi” — fejezi be az „Adevéruł” — „bizonyítani fogjuk mindezt és kíváncsiak vagyunk, hogy valaki azt fogja-e állítani, hogy azok kitaláltak, elferdítettek vagy nem teljes pontossággal igazak?”

Mit bizonyítanak a Dimineata—Adevéruł dokumentumok és Eftimiu könyve?

Fennebb, Eftimiu könyvéből vett egy idézetben az állt, hogy Stelian Popescu egész életében soha semmi sem volt és mégis milliókat szerzett. Ez nem igaz: Popescu a háború előtt és alatta rövid ideig vizsgálóbíró, judecător de instrucție volt. De mint bíró rettenetes volt. „Stelian Popescu egy állati barom” — írja a Dimineata —, „felpuffadt testében bűnös ösztönök élnek. Még 1902-ben háborodott fel először ellene a közvélemény, mert kiderült, hogy eléje került vádlottakat rettenetesen kínozták” A sors iróniája volt, hogy éppen az „Universul”, mely akkor még nem volt az ő kezében, sorolta fel az eseteket, hogy hány embert és miképpen kínoztatott, annyira, hogy közülük például egy alkalmatlanná vált a katonai szolgálatra.

A „Dimineata” gyanítatni engedí, hogy Popescu az „Universul” tulajdonához sem egyenes úton jutott: a lap alapítójának, Luigi Cazzavillannak egy állítólag hamis végrendeletét hirdette ki és hitelesítette bírói minőségében.

Ezekre a régi időkre nyúlnak vissza a „Drajna” erdővállalat gazságainak a kezdetei is, melynek folyamán öt román falu parasztságát fosztotta ki és tette tönkre, amely kapcsolatban legjellemzőbb az, hogy a vállalat romániai négy részvényese közül kettő, Haimovici és Omstein zsidó, a részvények többsége pedig svájci németek kezé-

ben van, akiket Romániában Popescu képvisel, minek folytán a vállalatban neki jut a döntő szerep. „Természetesen rongyos kis haszon kedvéért nem mozdul meg az ‚Universul‘ híres patriótája de őt román falu tízezernyi népét kész éhen veszni hagyni, csakhogy zsiros osztalékokat küldhessen az ország határán túl lévő részvényeseknek.“

„A fanarióták fosztogatták az országot“ — írta Eftimiu ezzel a vállalattal kapcsolatban, — „de legalább egy-egy templomot, egy iskolát építettek, megsegítettek egy szegényt. Stelláin Popescu és Herman Haimovici kegyetlenebbek, gonoszabbak, mint ezek a tegnapi rablók. Nincs bennük egy emberi vonás, nincs kultúrájuk, finomságuk, mint volt a görög fanariótákban. Eredj a Valea Teleajenulun végig a falvakban és kérdezd meg a kifosztott lakosokat: alapított-e Popescu, a havasok királya, csak egy templomot, egy iskolát vagy egy kórházat? Küldött egy gyermeket iskolába; temettetett-e el egyetlen szegényt ez az ember, aki elrabolta tőlük az erdők és sírkeresztjeik fáját?“

A múlt év tavaszán történt, hogy az „Universul“ vállalat egyik revizorja, Bunescu Stefan, feljelentette a pénzügyminisztériumban Popescut, hogy kezén elkallódtak a lap által gyűjtött jótékony célú alapok és a kincstárt milliókkal károsította meg; feljelentésében száz milliókról beszél. De a feljelentésnek nem lett fogadata. „Soha a liberális párt el nem tűrné“ — írta a román közéletre jellemzően Victor Eftimiu, — „hogy egy ember ellen eljárjanak, aki olyan nagyon sokat tud s egy fúria dühével támadna meg és piszkolna össze minden minisztert, aki igazságot akarna vele szemben szolgáltatni.“ „Tudjátok“, mondta olvasóinak a „Dimineata“, „hogy bűnös ösztönei, vadsága és gázságai miatt hóhérnak nevezték volt Popescut: ‚Stelian cálaúP. De mint újságtulajdonosnak, más neve van: ‚Stelian sálául‘, Stelian a cápa. Tegnap hóhér — ma cápa; tegnap szégyene a bíróságnak, ma szégyene a sajtónak.“

Hogy milyen cápája a sajtónak Popescu, azt egy hosszú névsorral bizonyítja az „Adevéru“. Mihalachet azzal vádolta az „Universul“, hogy 20.000 lováért el akarta adni az ország egy részét, a cadrilatert, a bulgároknak; Luput, hogy Moszkvával áll összeköttetésben; Vajda Sándort „Tisza István emberének“ nevezte s azt állítja róla, hogy szét akarja zülleszteni Nagyromániát, el akarja szakítani Erdélyt a regáltól; Maniu Budapestre jár politikai utasításért; Madgearut politikai gyilkosságra való felbujtással vádolta; Iorgát azzal, hogy mikor miniszterelnök volt, közpénzen nyomatta könyveit és így tovább.

Emellett a Brezoianu egy pikáns lapot ad ki, „Veselié“, „gyönyörűség“ címen, melyből Eftimiu könyvének „pornográfia“ című fejezete egy halom képmutatványt, vetkőző és levetkezett nőt mutat be, csak azt jegyezve meg hozzá, hogy egy Popescu kell hozzá, hogy pár ezer lei haszonért kész legyen megrontani a román ifjúság virágát.

De mindennél nagyobb újságíró-bűne Popescunak az, hogy hazáruló. 1918-ban, Bukarest okkupációja alatt eladta pennáját és jómagát a németek által kiadott „Gazeta Bucureștilor“ című lapnak, melybe cikkeket írt, megvádolta az „előző“ kormányt, Brátianu kormányát, amely háborúba vitte az országot s beárulta Vintila Bratianut Mackensennél. Az „Adevéru“ június 3-iki száma hosszú oldalakon keresztül közli facsimilében a Gazeta cikkeit, melyek alatt ott áll Popescu neve.

Mindezzel a sok rettenetes támadással szemben mit tehetett Popescu: megírta, hogy a Sárindar-sajtó zsidó és kommunista, mert „ha nem is éppen minden zsidó kommunista, de a kommunista leg-többje zsidó“ s aztán a végén mozgósította az utcát.

Május végén kezdte el közlését és aztán minden számában újra és újra lenyomatta, hogy a „Dimineaja“ és „Adevéru“ minden szerkesztője és munkatársa mind zsidó; hogy Constantin Graurt Rosenfeldnek, Traian Vladot Samil Sabinnak, Brănisteanut Burah Bemsteinnak, Răpeanut Rosenbergnek, Soreanut Haim Schomak hívták s így tovább és tovább. Kommunisták is nyilvánvalóan a Sárindar-lapok, mert az éppen akkor, május—júniusban folyó craovai kommunista per fővádoltja, Ana Pauker, leánynevén Ana Rabinovics, akit el is ítélték tíz évi fegyházra, Marcel Paukernek a felesége, aki Emil Paukemek, a Sárindar-lapok egyik tulajdonosának a fia és évek óta Moszkvában él mint az OGPU egyik vezetője.

„Íme, ezek akarnak bosszút állani az „UniversuT ‘-on és Stelian Popescun, mert van bátorságuk, hogy felhívják a kommunista veszedelemre a figyelmet, ezek akarják eltüntetni a román közélet teréről Stelian Popescut, akinek nincs semmi más szándéka, mint hogy meggyógyítsa a beteg erkölcsöket és követeli, hogy a gazemberek börtönbe, az idegeinek vesztégyár alá kerüljenek.“

„Az első pillanattól kezdve“ —írta egy másik cikkében az Univer-sul, —, ahogy megnyilatkozott a Dimineafa és az Adevéru talmudi szelleme, tudták a jó románok, hogy mekkora veszedelem fenyegeti az ország erkölcsi egészségét... A két lap talmudistái, felhasználva minden pokoli eszközt, mindent elkövetnek, hogy ledöntsék az „Univer suit. arról a tiszteleti helyről, melyre Popescut román hite és munkája emelte. A terv nem lehetett ördögibb módon kitalálva; hogy Románia feladja utolsó lehelletét, el kell hogy tűnjék az „Universul“. Ezt akarja elérni, ezt ordítja a Sárindar.

Mint Shylock, aki a szív tájékaról akarja kivágni a font húst, a Sárindar Shylockjai is oda akarnak ütni átkos öklükkel, ahol a román erő és remény van szimbolizálva az „Universul“ és Stelian Popescu által.

De na kardot emelnek, kard által fognak elveszni. A román nép lelkiismerete a büntető fegyver, mely meg tudja ismerni ellenségeit és meg tud tőlük szabadulni a maga idejében.“

A harc azonban nem állott meg a szerkesztőségekben, a papíron, hanem kiment az utcára. Kezdetben csak gyűléseztek jobboldaliak is, baloldaliak is; bizalmi nyilatkozatokat küldtek ennek is, annak is és kölcsönösen elégette egyik a másik lapját. Ploestiben nagygyűlést tartottak a „keresztény-nemzeti románok“, melyen cuzisták, vajdisták, gogisták vettek részt. Pirid tábornok dörgő szónoklatot tartott az „ügynevezett“ sajtó, az „anumita presa“ ellen: „Ne olvassuk annak a sajtónak a lapjait! Átkozott legyen, aki az „Adevéru“, „Dimineata“ vagy „Cuvântul Liber“ vagy más zsidó újság egyetlen szavát elolvassa!“ Azután jöttek az utcai tüntetések, a szerkesztőségek megtámadása, rombolások; az utcai verekedések mind véresebbekké váltak s a Sárindar-sajtó két alkalmazottja behalt sebébe. Az utcai háborúk híre eljutott külföldre s többek között Franciaországban a népfrontnál rossz vért szült az „Universul“ fasisztáskodása. Állítólag Titulescu közbe-lépett s lévén Romániában cenzúra, a kormány egy napról a másikra betiltotta a sajtóháborút és piszkolódást.

Július harmadikán sem az „Universul“-ban, sem az „Adevérul—Dimineata“-ban nem jelent meg piszkolódás. E helyett az „Universul“ első lapján nagy vörös betűkkel a következő kiáltvány állt:

„Románok!

Mindent megtettem, hogy rámutassak a minket fenyegető kommunista veszélyre és azokra, akik idegen segítséggel veszélybe akarják dönteni hazánkat. A mai napon a kormány megtiltotta, hogy bármit is írjunk, ami felfedné, hogy kik nemzetünk ellenségei és mi az a méreg, mely nap nap után rágja lelkünket.

Mától kezdve védje magát mindenki, ahogy tudja, ha az országot elárasztják a kommunisták, támogatást nyerve az Adevérul és a Dimineata lebujaiból előmászó kommunisták által.

Stelian Popescu.

MINKET MINDEZ A SZENNY csak annyiban érdekel, hogy elibünk tárja, hogy ki és kik azok, akik minket, Magyarországot gyalázzák és jogunkat, hogy a trianoni szerződés revízióját követelhessük, kétségbe vonják. De az, hogy a román sajtó egy része, hogy Victor Eftimiu, a kitűnő író, elénk állítja Stelian Popescut, az antirevizíós liga elnökét és alapítóját, az antirevizíós mozgalom vezérét, mint börtönbe való kalandort, nem teszi azt, hogy ők távolról is ne volnának éppen olyan ellenfelei a magyar revízióknak, mint Popescu és „Universul“-ja.

Könyvében Eftimiu elbeszéli, hogy Popescu 27 millió lei értékű antirevizíós bélyeget bocsátott ki. De a befolyt pénz „egyenesen a nemzetiszínű gangszter zsebébe vándorolt. Egyfelől a pornográf ‚Veselia‘ útján szerez magának milliókat, másfelől ellopja az antirevizíós bélyegek értékét. Teszi mindezt a nemzeti zászló árnyékában.“ A könyv egy másik oldalán azonban ezeket írja:

„Becsület és hazaszeretet nagyon kényes dolog. Becsületes ember nem beszél becsületről, mert azt mindig magával hordja mint egészséges testét. Csak beteg test van szerveinek tudatában.

A hazafi sem csinál mesterséget honszeretetéből. A nemzeti zászló sokkal szentebb dolog, hogysen folyton lobogtassuk és csizmánkat takarítsuk vele.

Amit legjobban utálok Popescuban, az nemzeti zászlónk folytonos bepiszkítása. Hogy elfelejtsék régi hazaárulását, ököltre fogta a hazaszeretetei, beletakarózt a nemzeti zászlóba és csinált egy haszontalan ‚antirevizíós ligát.‘

Haszontalan és nincs sehol más országban ilyen liga. A szerződések revízióját egy győztes államban sem veszik komolyan. Az antirevizíós propaganda csak megerősíti a hitet, hogy lehet revízió. Teljesen felesleges, mert nincs a világon román, aki ma csak gondolna is a határok megváltoztathatására.

Egész Románia egy egyetlen antirevizíós liga, melynek elnökét Károly királynak, főtitkárát Titulescunak hívják, tanácsa a mindenkori kormány.

Isten kegyelméből és a nemzet akaratából minden román tagja ennek az egyesületnek, tagdíj nélkül, jelvény, hivatal nélkül részese ennek a nagy nemzeti hímek. Nincs szükség, hogy Stelian Popescu biztasson.

El a mancokkal a nemzeti zászlóról!“

Jó mindezzel tisztában lenni s levonni mindennek sok különféle tanulságát.